

Μαθητικό συνέδριο για τον Κ. Γ. Καρυωτάκη στα Χανιά

Είναι γνωστό ότι ο ποιητής Κ. Γ. Καρυωτάκης (1896-1928) ήταν απόφοιτος του Γυμνασίου Χανίων. Κατά τα σχολικά έτη 1911-1912 και 1912-1913 φοίτησε στο ιστορικό κτήριο, όπου σήμερα στεγάζεται το 1ο Πειραματικό Γυμνάσιο Χανίων. Το 2028, που συμπληρώνονται 100 χρόνια από τον θάνατό του, θα ανακηρυχθεί «Έτος Καρυωτάκη» με πλήθος εκδηλώσεων σε όλη την Ελλάδα.

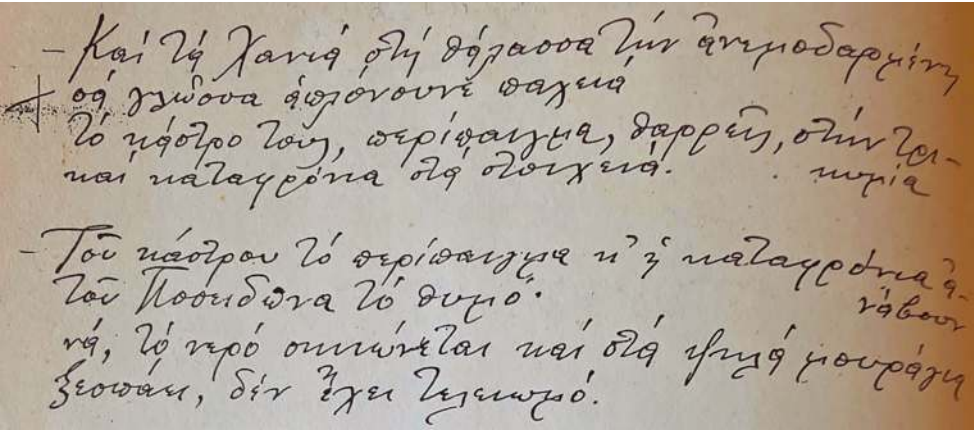
Ως προάγγελο και προπομπό του επετειακού έτους το 1ο Πειραματικό Γυμνάσιο Χανίων και το Τμήμα Φιλολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης, σε συνεργασία με τον Δήμο Χανίων και την Περιφερειακή Ενότητα Χανίων, διοργανώνουν μαθητικό συνέδριο στα Χανιά (18-20 Φεβρουαρίου 2027): μαθητές και μαθήτριες από τα σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όλης της χώρας και τα ελληνόγλωσσα του εξωτερικού θα παρουσιάσουν διά ζώσης την δημιουργική τους ματιά πάνω στο έργο του ποιητή. Προγραμματίζονται επίσης και διάφορες παράλληλες εκδηλώσεις μεταξύ των οποίων και επιστημονική ημερίδα με ανακοινώσεις πανεπιστημιακών σχετικά με την ζωή και το έργο του Καρυωτάκη. Απώτερος στόχος των εργασιών που θα παρουσιαστούν στα Χανιά είναι να λειτουργήσουν ως πηγή έμπνευσης και οδηγός για τις εκπαιδευτικές/σχολικές δράσεις που θα κορυφωθούν το 2028.

*

Η πρώτη μαρτυρία για τον Καρυωτάκη ως μαθητή του Γυμνασίου Χανίων προέρχεται από τον Αλέξη Μινωτή (1900-1990) –μαθητής του σχολείου επίσης σε πολύ μικρότερη τάξη– και θησαυρίζεται σε επιφυλλίδα του Νίκου Λαϊδη το 1931: «Ο ηθοποιός Αλέξης Μινωτής τον θυμάται μαθητή στα Χανιά, ένα ωραίο παιδί, ζωηρότατο, πρώτο στον καυγά και στον πετροπόλεμο». Λίγα χρόνια μετά, στα 1936, ο Νικόλαος Β. Τωμαδάκης (1907-1993) βασισμένος σε πληροφορίες του Ευγενίου Αρετάκη –συμμαθητής και στενός φίλος του Καρυωτάκη, μετέπειτα δικηγόρος– γράφει «Παιδί ο Καρυωτάκης ήταν ζιζάνιο, αγαπούσε τις εκδρομές, τ' αγνάντεμα της θάλασσας, τ' ανέβασμα στον Προφήτ' Ηλία (όπου τώρα ο τάφος του Βενιζέλου) και τα μαθήματα» (Τωμαδάκης, 146).

Μισόν αιώνα αργότερα, στα 1988, ο Αλέξης Μινωτής σε άρθρο του με τίτ-

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΒΛΑΧΟΔΗΜΟΣ*

Δύο στροφές από το αυτόγραφο του ποιήματος «Ζουγραφίες» (πρώτη μορφή του «Θάλασσα»), που γράφθηκε πιθανώς μεταξύ Ιουνίου 1915 και 1917.

λο «Αναμνήσεις από τον Κώστα Καρυωτάκη, μαθητή στο Γυμνάσιο Χανίων» μας δίνει περισσότερες πληροφορίες: «[...] ο Κώστας Καρυωτάκης φοιτούσε σε μεγαλύτερη τάξη. Τον θυμάμαι ωστόσο έντονα, γιατί ο Κώστας ήταν το πιο άτακτο παιδί του σχολείου. Έτρεχε, σκαρφάλωνε και τα γόνάτα του ήταν διαρκώς ματωμένα από πεσίματα. Ήταν από το είδος των μαθητών που γίνονται αρχηγοί ομάδων, μιλούν, πειράζουν τους πάντες και προκαλούν το ενδιαφέρον στους γύρω τους. Εκείνη την εποχή, δεν θυμάμαι πότε ακριβώς, ενέσκηψε στα Χανιά μια επιδημία τύφου, η οποία προσέβαλε αρκετά παιδιά. Μεταξύ αυτών ήταν και ο Κώστας Καρυωτάκης, ο οποίος για αρκετές μέρες εξαφανίστηκε από το Γυμνάσιο. Όταν επέστρεψε στο σχολείο, σε όλους μας έκανε εντύπωση ότι ήταν πλέον ένας άλλος άνθρωπος. Έπαψε να είναι άτακτος και ζωηρός.

Αντιθέτως, εκλείσθηκε στον εαυτό του, στα διαλείμματα έμενε μόνος και ήταν πολύ σκεπτικός και συγκρατημένος. Δεν ξέρω τι επιρροή είχε η ασθένεια πάνω του, αλλά η διαφορά που παρουσίασε μετά την ανάρρωσή του ήταν τεράστια. Άλλαξε ριζικά ο χαρακτήρας του ανθρώπου. Όχι μόνο έγινε βαθύτερος, αλλά και φυσιογνωμικός φαινόταν αλλαγμένος, καταβεβλημένος. Δεν θυμάμαι τις μαθητικές του επιδόσεις. Εικάζω όμως ότι μετά την επιστροφή του πρέπει να έγινε σπουδαίος μαθητής, διότι δεν ασχολήθηκε ποτέ ξανά με αταξίες και πιθανότατα ασχολήθηκε έκτοτε με τα γράμματα. Άλλωστε, φαίνεται πως σε πολύ νεαρή ηλικία έμαθε καλά γαλλικά και άρχισε να διαβάζει γάλλους ποιητές, πολλούς από τους οποίους μετέφρασε. Πρέπει δηλαδή να ήταν όχι μόνο καλός μαθητής αλλά, πέραν αυτού, ένας διανοούμενος νέος» (Μινωτής, 809).

Από την παραπάνω περιγραφή αντι-

Πρώτη φοιτητική φωτογραφία του Καρυωτάκη, πιθανώς το 1914 ή 1915.

λαμβανόμαστε ότι η ασθένεια του Καρυωτάκη από τύφο άλλαξε την εικόνα του και την ζωή του: πριν από αυτήν ήταν ένα κανονικό παιδί* και μετά ωρίμασε αποκτώντας χαρακτηριστικά που διέκριναν την ενήλικη ζωή του. Στο «Βιβλίο Πιστοποιητικών Σπουδής» του Γυμνασίου Χανίων επιβεβαιώνεται εμπράκτως η αλλαγή αυτή: κατά το σχολικό έτος 1911-1912 ο Καρυωτάκης, μαθητής της Ε' Γυμνασίου [= Β' Λυκείου σήμερα], προβιβάζεται με βαθμό 7 και 5/45 «καλώς», διαγωγή «κοσμία» και 34 απουσίες (οι μέρες πιθανότατα που απουσίαζε λόγω τύφου). Το επόμενο σχολικό έτος, 1912-1913,

Ο ποιητής με τον Νίκο Καρακάλο στο Παλαιό Φάλερο, 17 Απριλίου 1925.

Ο ποιητής δεξιά και η οικογένειά του, πιθανότατα το καλοκαίρι του 1913.

Δεύτερη φοιτητική φωτογραφία του Καρυωτάκη, πιθανώς το 1916 ή 1917.

ΣΤ΄ Γυμνασίου [= Γ΄ Λυκείου σήμερα] ο Καρυωτάκης απολύεται με βαθμό 7 και 28/53 «πάνυ καλώς», διαγωγή «κοσμιωτάτη» και μάλιστα δίχως καμιά απουσία (Μανουσάκης, 336). Τα Χανιά λοιπόν φαίνεται να συμβάλλουν καθοριστικά στην διαμόρφωση του Καρυωτάκη, στο να γίνει αυτός που γνωρίζουμε· το 1912 γράφει τους πρώτους του στίχους και αρχίζει να συνεργάζεται με αθηναϊκά λαϊκά περιοδικά (Χαρίλαος Σακελλαριάδης, XIII-XIV). Το ότι τα Χανιά έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ζωή του Καρυωτάκη φανερώνεται και από «την μοναδική μνεία των Χανίων στο ποιητικό και πεζογραφικό έργο του Καρυωτάκη» την στιγμή που μόνο τρεις πόλεις (Αθήνα, Βενετία, Πρέβεζα) αναφέρονται στο λογοτεχνικό έργο του (Σαββίδης, 800). Για το ποίημα «Θάλασσα» (1917) στην πρώτη ποιητική συλλογή του Καρυωτάκη, Ο πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων (1919) έχει βρεθεί ένα προηγούμενο χειρόγραφο με τίτλο «Ζουγραφίες». Ο Γ. Π. Σαββίδης παρατηρεί ότι «Η δεύτερη από τις [τρεις] στροφές που παρέλειψε [στην οριστική μορφή του ποιήματος] ο Καρυωτάκης, προσδιορίζει ρητά την τοπιογραφία του ποιήματος: πρόκειται για τα Χανιά, σε ώρα φθινοπωρινής ή χειμερι-

νής τρικυμίας» (Σαββίδης, 800):
*Και τα Χανιά στη θάλασσα την ανεμοδαρμένη
σα γλώσσα απλόνουνε παχειά
το κάστρο τους, περίπαιγμα, θαρρείς, στην τρικυμία
και καταφρόνια στα στοιχειά.*
Να προστεθεί στο σημείο αυτό ότι στην τρίτη στροφή, που ομοίως αποκλείστηκε από την τελική μορφή του ποιήματος, αναφέρονται πάλι τα σημεία «κάστρο», «περίπαιγμα» και «καταφρόνια» της προηγούμενης στροφής. Μας είναι άγνωστοι οι λόγοι που εξαφανίστηκαν τα Χανιά στην, με αλλαγμένο τίτλο, οριστική μορφή του ποιήματος (1917)· οι εικασίες που μπορούμε να κάνουμε πολλές...

Γνωρίζουμε ότι ο Καρυωτάκης έζησε σε πολλές πόλεις και ως παιδί (Τρίπολη, Λευκάδα, Αργοστόλι, Λάρισα, Πάτρα, Καλαμάτα, Αθήνα, Χανιά) και ως ενήλικος (Θεσσαλονίκη, Άρτα, Σύρος, Πάτρα, Πρέβεζα), αλλά έχει φανεί ήδη η ιδιαίτερη θέση των Χανίων –ακριβώς προτού πάει για σπουδές στην Αθήνα. Ως προς αυτό, ο Γ. Π. Σαββίδης έχει δηλώσει την πεποίθησή του «πως ο αναγκαστικά φερέοικος Κωστάκης μόνον αυτά [τα Χανιά] εθεωρούσε πατρίδα του» και ως πρώτη «μια[ς] σειράς ενδείξεων» αναφέρει την «παραπλανητική δήλωσή του [του Καρυωτάκη] προς τον Φώτο Γιοφύλλη πως τάχα “κατάγεται από την Κρήτη”» (Σαββίδης, 800 και 801). Όλα αυτά τα στοιχεία μας δείχνουν ότι τα Χανιά έχουν πολλούς λόγους να τιμούν τον ποιητή Κ. Γ. Καρυωτάκη, αυτόν για τον οποίο ο Ανδρέας Εμπειρικός έγραψε το 1964 «Το λέγω και θα το ξαναπώ πολλάκις – είναι μεγάλος ποιητής ο Κώστας Καρυωτάκης» στο πεζόμορφο ποίημά του «Όταν οι ευκάλυπτοι θροίζουν στις αλέες».

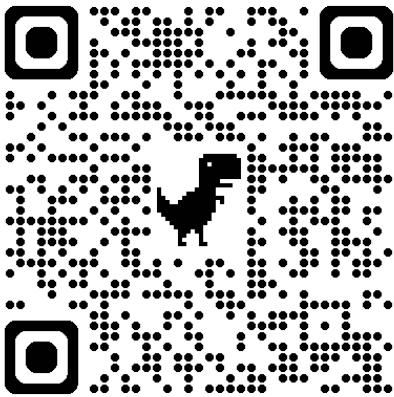
*

Ο Γ. Π. Σαββίδης έκλεινε το άρθρο του στο αφιέρωμα του περ. «η λέξη» το 1988 με μία προκλητική και δυστυχώς ακόμα απραγματοποίητη πρόταση/πρόκληση: «Ο Δήμος Χανίων, κατά την αντίληψή μου, χρωστάει ένα μνημείο στο πνευματικότερο από τα θεάτα τέκνα». Τριάντα οκτώ χρόνια

μετά γνωρίζουμε πως όταν κρατικοί ή τοπικοί θεσμοί αδυνατούν για διάφορους λόγους να αναλάβουν έργα που αναδεικνύουν την πνευματική κληρονομιά μας, έρχεται η ώρα των ευεργετών και της γενναιοδωρίας. Συνεπώς, αναζητείται ένας απόφοιτος του Γυμνασίου Χανίων, ένας γενναιόδωρος Χανιώτης με πνεύμα ευεργεσίας για να δείξει ότι το συγκεκριμένο ιστορικό σχολείο αξίζει να ξεχωρίζει πάντοτε· σε κάθε εποχή να είναι αντάξιο του ονόματος και της ιστορίας του. Αναζητείται ένας ευεργέτης, να αναλάβει το κόστος του γλυπτού που θα κοσμήσει την πόλη των Χανίων. Θα τοποθετηθεί στην αυλή του 1ου Πειραματικού Γυμνασίου, δίπλα στο Μνημείο Πεσόντων του Μακεδονικού Αγώνα –έχοντας ως πρότυπο ακριβώς το γλυπτό του Καβάφη στην αρχή της Διονυσίου Αρεοπαγίτου στην Αθήνα. Μία από τις δύο φοιτητικές φωτογραφίες που εικονίζουν τον Καρυωτάκη μόνο ή εκείνη του 1925 με έναν φίλο του στο Παλιό Φάληρο είναι ταιριαστή. Δίπλα του ακριβώς να βρίσκεται μια ίδια κενή πολυθρόνα ή στρογγυλό τραπέζακι καφενείου με άδεια καρέκλα για να κάθεται ο επισκέπτης, να του κάνει παρέα από εδώ μέχρι την αιωνιότητα.

* Ο Δημήτρης Βλαχοδήμος είναι Διευθυντής στο 1ο Πειραματικό Γυμνάσιο Χανίων

*Η κυρία που απορεί τι σημαίνει «κανονικό παιδί» παρακαλείται να ακούσει το τραγούδι «Τα κανονικά παιδιά» του συγκροτήματος Τρύπες, και ακολούθως το «Δεν χωράς πουθενά» των ιδίων.

Σκανάρετε εδώ, όπου θα βρείτε αναλυτικές πληροφορίες για το μαθητικό σινδρίο του 1ου Πειραματικού Γυμνασίου Χανίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Νίκος Λαϊδης [Πωλ Νορ], «Ο Καρυωτάκης φαρσέρ», εφ. «Η Βραδυή», 10-12-1931, σ. 2.
- Γιώργης Μανουσάκης, «Το πέραςμα του Κ. Γ. Καρυωτάκη από το Γυμνάσιο Χανίων», περ. «η λέξη», τχ. 185, ιούλιος - Σεπτέμβριος 2005, σ. 335-337.
- Αλέξης Μινωτής, «Αναμνήσεις από τον Κώστα Καρυωτάκη, μαθητή στο Γυμνάσιο Χανίων», περ. η λέξη, τχ. 79-80, Νοέμβρης - Δεκέμβρης '88 [αφιέρωμα στον Καρυωτάκη], σ. 809-811.
- Γ. Π. Σαββίδης, «“Ζουγραφίες” = “Θάλασσα” - Γύρω από την άγνωστη μορφή ενός πρώιμου ποιήματος του Καρυωτάκη», περ. «η λέξη», τχ. 79-80, Νοέμβρης-Δεκέμβρης '88 [αφιέρωμα στον Καρυωτάκη], σ. 797-802
- Χαρίλαος Σακελλαριάδης, «Κ. Γ. Καρυωτάκης [Βιογραφία]», στην πρώτη έκδοση των «Απάντων» του Καρυωτάκη, Αθήνα 1938, σ. IX-LXIV.
- Νικόλαος Β. Τωμαδάκης, «Ο Κώστας Καρυωτάκης στη Κρήτη», περ. «Κρητικές σελίδες», τχ. 5, Ιούνιος 1936, Ηράκλειο, σ. 146-148.

Σημείωση: Οι φωτογραφίες που αναδημοσιεύονται εδώ προέρχονται από το βιβλίο Γ. Π. Σαββίδης - Ν. Μ. Χατζηδάκη - Μαριλίζα Μητσού, «Χρονογραφία Κ. Γ. Καρυωτάκη (1896-1928)», ΜΙΕΤ, Αθήνα 1989.